բազմաբնակ գրանց մեջ քաջալերեալ սատանայի սատանաներն են, մեր ինտելիգենցիան։ Մեր թիֆլիսի ամբոխը մասնակի մեջ գուցէ ընդունելի մի սատանայ ունենար քաջալերագրի սատանաներից։ Բայց ոչքան անքիթ են թիֆլիսում հոգ բռչկներ, ինժենիրներ, գանագան պաշտօնեաներ և ատաքմանատարներ, փաստաբաներ, ուսիմատներ, ուսիմատուհիներ՝ ուսիմատիներ,—ոչանք բոլորն էլ հայասիրաց են։ Ինչի ոչանք չեն գրվում։ Կարելի էր ենթադրել որ ոչանքից, մեր քանանիցիներից ամենից լաւ հասանելութիւն ունեցաւ մի հայոց քիչքիչ.... Բայց ոչ. Նրանք չեն գրվում ոչանքան ամեն բան գիտեն, նրանց թիւ հարկաւոր է մի հայոց լրագիր կարդալ։ Հայոց գիտենալը, հայերին վիճաբանում նրանցին և ազգային խնդիրներում ոչանք, ինքնէ, ուսումնասիրել և ոչանք մինչև մանուանց մի 10 բառով հայոց լրագիրը ասանանալու համար։ Նրանց ի հարկէ ասելի վարել է գրվել «Տեր. Вѣст.» կամ «Обзоръ» լրագրին, ոչանքան գա մոգա է.... Հայոց լրագիր, հայոց գիտենալ,—ի դու.... ոչանք մինչև գրանց վրա մասանել.... Ահա ուրեմն մեր համալսարանական ուսման ոչանքանը.... Բարեբաղդն ուսումը, իսկ, գրա համար չէ, որ մարդը հայ գառնալ, ուսումնասիրի իր ազգի գիտենալը և հնագրագրի նրանցի։ Ոչ համալսարանական ուսումը գրա համար է, որ մարդը գիշեր ցերեկ մասանի բնչպէս հարստանալի իր գրպանը, յանանէ գործեր գտնի.... Ճշմարիտ է, ոչոչ տեսանենքին «Մշակը» բան չէ կարդալ ուսումնականները.... Բայց քաջ ոչէ մեր թիֆլիսի բարանոցական մասանանը և էլ ասանէք որ ասորագրվողների մեջ մարդ քաղաքացիական մեր վանականները, գրագիտասիրները, քահանանները և կամ ոչք են։

—

Նոյեմբեր 1879 թ.ին ՄՕՍԿՎԱՅԻՄ հրատարակվեցաւ պ. Ա. Լիմանի մի ուսումնական քարտեզ մասնաւորապէս հայոց յարաբերութեանց, հնութեանց գիրնագրով։ «Шарокашъ, Богословскій канонъ и армянская церковная исторія».—П. Лиманъ.—Москва.

—

Ընդարձակագրութեամբ ասացանք Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻՑ «Պատմութիւն Ներսէսի Եղեմեցոյ ի Հիրանոյ» ի լոյս ասած գ. Գ.-Ալշ գիրքը տարագրված է Ս. Պետերբուրգում նոյեմբեր 1879 թ.ին։

—

Լսում ենք որ տարին պատրաստ է և այս տարի տպագրվիր։ Փարիզում հրատարակվող Բուլիէի ֆիլոսոֆական բառարանի մէջ (Bouillet, Dict. des sciences, des lettres et des arts) մի յատուկ հայոց տրցի գրականութեան վրա Ռուսաստանում, մասնաւոր ֆիլոսոֆական վիճաբանով։ «Littérature arménienne moderne en Russie.»

—

Աբեղեանս Դաշնակցում հրատարակեց քառասունի չափ քարտէր տարբ է գնում։ Ուրեմն որ քարտերը ասելի գեղեցիկ է գտանում։ Լսանենք և գաղափարը տարբեր ասրցին պատրաստ են։ Լսում ենք որ ԹԻՖԼԻՍԻ մասնաւոր շրջանակներում գիտաւորութիւն կայ մի հայոց քարտեզանան շինելու։

—

ԹԻՖԼԻՍԻ քաղաքային վարչութիւնը Բաղեսանի և Գէորգիանի ֆանտանգրութեան համար XIII-ի, 846 և 848 յաղագաստների վերա վրա, առաջարկում է տեղերի տէրերին և նոյնպէս վերանորոգութիւններին որոնք ունեն տեղերում կայքեր, ոչքի տալին ունեցողի մինչև նեղած մեր քանանիցիներին և նոյնպէս քաղաքային վարչութեան ձեռքում մարդկեր։ Համար ունեցած պարտաւորութիւնը, հոգալ գաղութների, գաղութներին, արբուսաստանների և փայտերի մասանակ մասերի անարգագ մարդերու և քաղաքից դուրս կամ նոր գեղ տալը տանելու մասին, որպէսզի բնչպէս Ռուսաստան իր բոլոր մէջտեղները դարձ կը տեսի բարգաւաճները և կամուրջները իրատանի։

—

Մի թիֆլիսցի հրատարակող, պ. Նիկոլայս Ա. մի բ ա գ ա ն գրքերում է տեղեկացնել մեր վանականներին որ նա հիմնել է փարիզում մի հ ա մ ա ր ա ն տուն, որ գտնվում է փարիզի Rue de la Grange—Batelière 16, փողոցում։ Պարոնը խնդրում է յայտնել որ իր դրատներնանի մէջ, յարաբերութիւնները հեշտացնելու համար, գրագրութիւնը լինելու է հետևեալ լեզուներով՝ հայերէն վրացերէն, ռուսերէն, ֆրանսերէն, գերմաներէն և անգլերէն։

Ամէն ինչ լեզուով կը գրի։ ոչ լեզուով էլ պատասխան կը ստանայ։ Ցարտ ենք պարտական յայտարարութիւնը վերջին հրատարակ վրա։

—

Նոյեմբերի 28 թ.ին, ֆիրանցի տրը, հանդիսաւորեցաւ ԹԻՖԼԻՍԻ Դաշտաց քաղաքացուոյ բնակչաց համար։ Նոյնիսկ գանգատ մասնաւորների թիւը 63 էր։ Ներկայացան 13 ֆանգիդատների տեղեկներ։ Բայց նրանց ասածները կարդացան բայց Ա. Ա. Կ ա ր գ ա ն ա գ ի ն, որ քիչ ներկայ չէր, բայց ոչի հասանալութիւնը քաղաքացիներ։ յայտնեցին երկու ներկայ գանգատ մասնաւորներ։ Կարգացուցին վճռները։ քաղաքացիներ և նրա քնարարները քաղաքացուոյ 66 մասնակցի բաղմանանք։

—

Մեզ գրում են ԴԵՐԲԻՍՆԵՐԻՑ, որ գրեթե ոչնչանալ բացվել է գրիգորյան ուսումնարանը։ Նամակագիրը կարդում է, որ ուսումնարանի մինչև ոչնչանալը յատ վատ են։ Նա խոստացել է տալիս, որ հանգ. Պոլսոյ Ազգայնանցից կառուցված 700 բարել, որ քահանայի մասա է և նշանակված է տեղացիներին քահանայում համար, յատկացվի գրիգորյան ուսումնարանին, մանաւանդ որ այդ ուսումնարանում նոյն տեղացիներն գրեթե սովորում են։

—

«Մշակի» նոյեմբերի համարում անդրադարձ ենք տալիս պ. Ֆրանց ֆոն Լիստերի յոդուածը հայերի մասին, որ հրատարակվեցաւ Վիեննայի «Wiener—Abendpost» գերմաներեն լրագրում։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՖՐԱՆՍԻԱ

Բնչպէս Ֆրանսիայում նշանակեց և տարբերվ Ուրբաթայում նոյեմբերի յունվարի 5-ի ընտրութիւնները մեծ տարաբերութիւն գործեցին։ Ֆրանսիայում բացառութիւն, գաւառական լրագրների տարբերվ էջերը լցված են բացառապես դրա մասին գանագան գաղափարներով։ Ֆրանսիայում գաղութներ չունի, որ դրանց բոլորի գաղութները ևս էլ միաբերան չեն, մի քանիսը ևս էլ հակառակ են։ Ամենայն դեպքում նրանց հանգեցնեց 1848-ի նման, շատ լի ուժի և մեծ կը տեսնենք 1848-ի դիպուածների կրկնութիւնը։

Ազգային մարդկանց, գաւառներում բնչպէս և Փարիզում լեն գաղտնի քարոզում ամենայն մարդերին, թէ պէտք է վերանալ հանրապետութեան գաղափարից։ Նրանք անգամ կրկնում են թէ մեզ ոչինչ բարգաւաճ և թանան ոչ չունենալ, և մանաւանդ այդ մեր մարդոց ազատ ու ընդարձակ իրաւունքներ տալով, շատ լի ունցնի, և երկրի մէջ էլ ծագեն գանագան նոր նոր կուսակցութիւններ, որի հետևանքը այն էլ լինի, որ երկիրը ապագայում գանագան կուսակցութիւնների բաժանվելով, ենթակայ էլ լինի գանագան ներքին անկարգութիւնների, խռովութիւնների ապրիլ-ենգրութիւնների, որոնք էլ պատրաստ են նրա կողմանում։

Երբեմն ազգանվանում միապետականները այնքան մոլորված են իրենց յատուկ կուսակցի մէջ, որ նրանց հանար ոչինչ նշանակութիւն չունեն այն անկարգութիւնները և ժողովրդին հանձնելի լրագիրների հարցը անգամ կբերեն նրանց հարցը, որոնք ամենապարզ գոյնեմ թեզերով և ամենահանձնաւոր ու հասկանալի ոճերով բացատրում ու ապացուցանում են այն մեծ բարդությունը որ ունի ազգը հանրապետութիւնը Ֆրանսիայի մէջ և այն մեծամեծ նաստությունները, որ նա չէ նայելով միշտ անգամ իր հիմանց դրութիւնը, ապրում։ Նրանք ասում։

Ամենաշատ թնարդիները են՝ հանրապետութեան թշնամիների կողմից հանձնաժողովը 1848 թիւը 1879 թ.ի հետ։ որանով նշանակ գայթակղեցնում են ժողովրդին, և իրանք էլ ասելիքի են գանանում նրանցով, որ միշտ անգամ պարզ Հանրապետի այն անհանձնաւոր ասուածութիւնները, որ ունի հանրապետութիւնը Ֆրանսիայի հանար, գրանք ոչինչ, ամենայնի, լեն գտնվում նրա գեմ պրոպագանդի լրագրում։

Ամենից քաջ յայտնի է որ նրանց հանրապետութիւնը յանկարծ չը ծնվեցաւ, և որ նա ոչ մի գաղափարից, և ոչ էլ մի ընդհանուր ֆանատիզմից ստեղծված է։ Սրանք միշտ անգամ ենթադրում, որ 1870 թ.ին նա, առանց ընդհանուրի ֆանդիզի, և միայն մի հասարակ ֆանդամենտալիզմով հրատարակվեցաւ, թ՞ինչպէս ասրանին նա ֆանդամենտ բոլոր ունի հանգամանք ազգի հանգամանքներ, և պէտք է նեղասիրի, որ նայն խոկ այդ ազգի հանգամանքներ ազգերի ընթացքում էլ նա ստեղծվեցաւ, որ շատ անգամ նրա անփոփոխ թշնամիներն անգամ ասվեցան էլեն նրան ծառայել ստեղծ բնչպէս նրա բարեկամները։

Ամբոխ, որ նա հասասված և ծանր գայթակղությամբ հասաւ, ֆանատիզմ ստեղծելու, նա հիմնված է ոչ թէ միայն նայնների առաջարկման վրա, ոչ, նրա հիմքը ժողովրդի գեղի նրան ունեցած վենդանի հաւատն ու վստահութիւնն է։

Նրանի հանրապետութիւնը 1848 թ.ի հանրապետութեան նման մի «յանկարծին» և ոչ էլ մի ֆ ա ր բ ի գ ի ծնունդ է, բնչպէս որա թշնամիներից շատերը ֆարեում են, ոչ, որա խոր արմատները պէտք է գտնվեն ժողովրդի պրինցիպներ և նրա հոգու մէջ, ժողովրդը առանց գաղափարի խորութեան, ֆանդ է իր բարգաւաճությունը հանրապետութեան բարդի հետ։

Թշնամիները, մեր ֆարեքով շատ լաւ են տեսնում որ 1848 թիւը հանձնաժողովում 1879 թ.ի հետ. գա մի մարդ է, որ հանրապետականներին ասելի տրվում էլ գաղտնի մեծ անգամ ոչդրվի տեսար իրարութիւն չը էլ ընդունվեցաւ։ հանրապետականներին գրանից ասելի լաւ խորհուրդ չէ ֆարեի տալ։ թեպ նրանք գաղ ասանեն.48-ից, որ 79-ին իրանց գաղը լաւ գիտանան։

ՄԵԱԿԻ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԻՑ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 26 յունվարի։ «St. Petersb. Ztg.» լրագրի խոսքերին նայելով այս տարի գիտնականների մասնաժողովը քննելով հարցաւորեցաւ և Անդրբոլգարիայում հրատարակելու գիտի շինելու պարկեշտ վիճակ հետևանքը։ առաջին հերթը ֆառուցանն պէտք է գտնի Բաղաքի-Թիֆլիսեան հրատարակելու և նշանակեց Փարիզ-Թիֆլիսեան հրատարակ մի ֆարսատանից գնալ Բաքուում յատկացրեցաւ Ճանապարհների միներալների քննել լրացուցիչ ուսումնականների խնդիրը և իր ֆարեքը այն ուսումնականների մասին ներկայացնել։ որանք ուսումնական էր քննեն Բաղաքի-Պետերբուրգեան հրատարակելու գրքի անգրագիտանան ցուրը ուսումնական։ Հասարակ Դարանից յետոյ վերանված է, հնից որ միջոցները էլ նեղված են, մանաւանդ ոչ ոչ ոչ